

Омельченко О.Є., професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;
Самарський С.С., оперуповноважений Дніпровського УП ГУ Національної поліції в м. Києві

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Сучасний стан розвитку законодавчої діяльності в Україні являється недостатнім для виконання покладених на державу завдань, щодо побудови демократичної, соціальної, правової держави, а саме створення системи гарантій прав людини з метою своєчасного забезпечення її права на доступ до правосуддя та судовий захист, розширення і зміцнення правового статусу постраждалої особи, вдосконалення процесуального механізму реалізації прав потерпілих. Одним із пріоритетних завдань держави є захист та поновлення прав особи, якій злочином завдано шкоди, - особи, яка в порушеному кримінальному провадженні має підстави визнаватись і визнається потерпілою.

Згідно зі статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека являються найвищою цінністю. Держава бере на себе обов'язок забезпечення прав і свобод людини. З цим обов'язком кореспондується право кожного вимагати від органів державної влади захисту його прав і свобод. Реалізація положень Конституції вимагає відповідності норм кримінального судочинства для захисту прав і свобод осіб, які потерпіли від злочинного посягання.

Законодавець в новому КПК України вніс зміни в процесуальний статус потерпілого у кримінальному провадженні, розширивши круг суб'єктів, які можуть набувати статус потерпілого та з'явився новий суб'єкт - юридична особа.

На сучасному етапі прогалиною нового законодавства є те, що у провадженні про незакінчений злочин особа визнається потерпілою лише за умови фактичного заподіяння їй моральної,

фізичної або майнової шкоди. Потерпілим визнається особа, якій реально заподіяна шкода лише злочином, не враховуючи можливість заподіяння шкоди в результаті вчинення суспільнонебезпечного діяння неосудною або неповнолітньою особою. Отже, потерпілим має визнаватися особа, коли є підстави вважати, що відносно неї вчинено незакінчений злочин.

На мій погляд Новий КПК на відміну від старого звужив права потерпілого, а саме - право на ознайомлення з усіма матеріалами справи. Сьогодні потерпілий згідно (п. 1. ч. 11 ст. 56 КПК) має право знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення. Я вважаю доцільним залишити права потерпілого на ознайомлення з матеріалами справи згідно старої редакції КПК.

Ст. 59 Конституції України проголошує: Кожен вільний у виборі захисника своїх прав, що я вважаю повинно знайти законодавче відображення в КПК. На відміну від старого, Новий КПК у ст. 58 порушує конституційні права. Сьогодні представником потерпілого може бути лише юридична особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні, тобто адвокат. Тому я вважаю доцільним привести ст. 59 КПК у відповідність до ст. 59 Конституції України.

В Новому КПК з'явилося право (п. 10. ст. 56 КПК), що передбачає відшкодування потерпілому завданої злочином шкоди за рахунок Державного бюджету, але в окремих випадках (ч. 3 ст. 127 КПК). В українському законодавстві це явище не являється новим, ст. 117 та 1207 передбачає відшкодування потерпілій особі за рахунок держави шкоди, це закладено в основі Конституції України (ч. 2 ст. 3), що захист прав людини є головним обов'язком держави. Така ситуація значною мірою причинена відсутністю ефективного правового механізму відшкодування потерпілим майнової, фізичної та моральної шкоди. Законодавцем була зроблена спроба створення такого механізму у Проекті закону від 27.10.2010 р, але він не був прийнятий.

Тому на данному етапі розвитку нашої держави є необхідним:

по-перше, створення державної програми закладеної у бюджеті з урахуванням росту злочинності в державі на відшкодування за рахунок держави матеріальної, фізичної та

моральної шкоди фізичним та юридичним особам, які потерпіли від злочину;

по-друге ч. 1 ст. 75 КК України Звільнення від відбування покарання з випробуванням доповнити п. 2, яким передбачити, що обов'язковою обставиною звільнення від відбування покарання з випробуванням є - добровільне відшкодування засудженим завданого збитку або усунення заподіяної шкоди.

Ігнатюк О.В., заступник голови
Апеляційного суду Київської області,
кандидат юридичних наук

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ

Впровадження законодавцем негласних слідчих (розшукових) дій в процесуальну систему нашої держави дає змогу суспільству сприймати такий інструментарій правоохоронної діяльності як запоруку забезпечення правопорядку в державі та захисту прав і свобод людини та громадянина, а не як свавільне втручання в приватне життя [1].

Негласні слідчі (розшукові) дії утворюють окремий кримінально-процесуальний інститут, правовому регулюванню якого присвячений розділ 21 КПК України 2013 р. Чинний КПК України дає визначення негласних слідчих (розшукових) дій як різновиду слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню та проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати іншим способом. Відповідно до цього законодавчого визначення можна зробити висновок [2, с. 272], що за своїм змістом негласні слідчі (розшукові) дії не відрізняються від оперативно-розшукових заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та відповідними відомчими правовими актами. Водночас слід звернути увагу на те, що на відміну від оперативно-розшукових заходів, перелік яких у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» не визначений, у чинному КПК України закріплено вичерпний перелік негласних слідчих (розшукових) дій: аудіо- та відеоконтроль особи (ст. 260), накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261), огляд і виїмка кореспонденції